

Ruder

ZNANSTVENO GLASILO INSTITUTA "RUĐER BOŠKOVIĆ"
BROJ 11/12 STUDENI / PROSINAC, 2006
ISSN 1333-5693

VOL. 7
www.irb.hr

znanstvena produktivnost

projekti, EU FP6

nagrade

ISSN 1333-5693

- 2 M. Jurin**
Uvodnik glavnog urednika
- 3 A. Graovac**
Zaslužni znanstvenik
Instituta «Ruđer Bošković»
Akademik Leo Klasinc
- 5 A. Graovac**
Zaslužni znanstvenik
Instituta «Ruđer Bošković»
Akademik Nenad Trinajstić
- 7 I. Krajcar-Bronić, S. Miljanić**
Dr.sc. Maria Ranogajec-Komor dobila "Počasnu iglu"
- 9 K. Pavelić**
Dr. sc. Sanja Kapitanović
dobitnica Godišnje nagrade za znanost
- 10 M. Mayer**
Jadranski Stojanovski
dodijeljena
«Kukuljevićeva povelja»
- 12 D. Barišić**
Što je to potpisano s
Vladom RH i je li štrajk bio
nepotreban i uzaludan?»
- 14 V. Vraneša**
Kretanje je život (i obratno)
- 16 Umirovljenik**

Znanstveno glasilo
Instituta «Ruđer Bošković»
Bijenička c. 54, 10 002 Zagreb
tel: +385 (0)1 4561 111,
fax: 4560 084
e-mail: rudjer@rudjer.irb.hr
URL: <http://www.irb.hr>

Glavni urednik: *Mislav Jurin*
Tehnički urednik: *Karolj Skala*

Uredništvo:
Dunja Čukman
Kata Majerski
Mladen Martinis
Tvrtko Smital
Jadranka Stojanovski
Digitalna obrada i izvedba:
Institut Ruđer Bošković
(R)evolucija

ISSN 1333-5693
UDK 061.6:5

Tisak: Kratis d.o.o.
Izlazi dvomjesečno u nakladi
od 600 primjeraka uz financijsku
potporu Instituta Ruđer Bošković

U ovom, posljednjem dvobroju za 2006. godinu donosimo, uglavnom, tekstove o visokim priznanjima, te o nagradama našim znanstvenicima. Tako je dr. sc. Ante Graovac napisao lijepe preglede o naša dva preostala zaslužna znanstvenika – o akademiku Leu Klasincu te o akademiku Nenadu Trinajstiću. Silna radoznalost vodila je Klasinca u razna područja kemije i u svakom od njih ostavio je vidljiv trag u svjetskoj znanosti. Glavni su mu interesi proučavanje teško hlapivih tvari i polimera primjenom spektroskopije masa, zatim mjerenje ionizacijskih potencijala molekula u plinskoj fazi i njihove elektronske strukture primjenom fotoelektronske spektroskopije, te programiranja na računalima što je nužno suvremenim kvantnim, računarskim i eksperimentalnim kemičarima. Brojne generacije studenata poučavao je upravo matematičkim metodama u kemiji. Konačno, po čemu je posebno poznat je rad njegovog tima su mjerenja koncentracije ozona ali i niza zagađivača, te je Klasinc jedan od vodećih istraživača troposferskog ozona u najvećem europskom projektu EUROTRAC. Akademik Trinajstić se nakon početnih bavljenja kemijskom sintezom pridružio grupi teorijskih kemičara koja je metode kvantne fizike primjenjivala na kemijske probleme. Trinajstić je u grupi kemičara i teorijskih fizičara našao sebe i uskoro je, nakon specijalizacije u SAD-u gdje je razvio pragmatičnost i otvorenost, postao vođa koji je ostvario bogatu suradnju s domaćim i stranim znanstvenicima. Kroz njegovu grupu prošla su najsajjnija imena teorijske kemije uz intenzivna istraživanja mogućeg predviđanja svojstava, reaktivnosti i biološke aktivnosti molekula temeljem poznavanja povezanosti atoma u molekuli. O tome je napisao zavidan broj radova te niz knjiga od kojih su neke i svjetski priznate, te, što je posebno važno, uspješno predaje na sveučilištima u Hrvatskoj.

I drugi znanstvenici Instituta dobivaju vrijedna priznanja za svoj rad odnosno postignute rezultate. Dr. sc. Maria Ranogajec Komor dobila je «Počasnu iglu» visoko priznanje Austrijskog društva za zaštitu od zračenja. Ovo

Došli u Institut tijekom studenog 2006. godine:

Karmen Čondić-Jurkić dipl. inž. kemije, dr. sc.
Mathieu Andre Dutour Sikirić, Enidija Lukša,
Gordana Nedić dipl. inž. biologije, Josip Nemet dipl.
inž. biologije, Petar Ozretić dipl. inž. biologije, Ivana
Zamboni dipl. inž. fizike.

Otišli iz Instituta tijekom studenog 2006. godine:

Dr. sc. Ana Begonja Kolar, Katarina Krpan dipl. inž.
kemije, Renato Margeta.

Izbori u zvanja tijekom studenog 2006. godine,

viši znanstveni suradnik: Ivančica Bogdanović
Radović, Neven Soić, Mario Stipčević

Disertacije izrađene u Institutu i obranjene tijekom studenog 2006. godine:

Mirela Sedić: Biološki učinci novog amidino-supstituiranog – benzimidazo[1,2-A]kinolina na tumorske stanične linije debelog crijeva čovjeka u uvjetima in vitro, voditelj K. Pavelić, obrana 15. 11. 2006.
Ivana Capan: Electrically active defects in silicon and germanium induced by radiation, voditelj B. Pivac, obrana 16. 11. 2006.
Sonja Merkaš: Oligonucleotides with Pendant Porphyrins: towards Self-Assembled Multi-Porphyrinic Nano-Materials, voditelji N. Solladie i M. Žinc, obrana 21. 11. 2006.
Sandra Kraljević Pavelić: Istraživanje učinka

je prva dodjela, a priznanje je, uz našu slavljenicu, dobilo i nekoliko znanstvenika iz Italije, Njemačke i Slovačke.

Dr. sc. Sanja Kapitanović, jedna od najistaknutijih hrvatskih stručnjaka mlađe generacije iz područja molekularne onkologije dobitnica je «Godišnje nagrade za znanost». Treba naglasiti da je njezin istraživački rad našao i primjenu u praksi, te da svoja iskustva prenosi i na mlađe suradnike. I glavni stup naše knjižnice mr. sc. Jadranka Stojanovski dobila je «Kukuljevućevu povelju» u znak priznanja za dugogodišnji rad i značajne rezultate na unapređenju knjižničarske djelatnosti. Svim nagrađenim Uredništvo srdačno čestita.

U ovom je broju predstavljen i naš samozatajni djelatnik Vlado Vraneša koji i pri kraju šestog decenija života uporno trči, za što na takmičenjima dobiva značajna priznanja, te dnevno vozi bicikl i tako održava dobru kondiciju.

Dr. sc. Delko Barišić komentira, u ime Sindikata znanosti, o tome što je potpisano s Vladom Republike Hrvatske te da li je štrajk u studenom 2006. godine bio nepotreban i uzaludan. U ovom štrajku, uz Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja sudjelovali su i Sindikat hrvatskih učitelja i Nezavisni sindikat zaposlenih u srednjim školama. Vlada je pristala na povećanje plaće od 6% za svaku od naredne tri godine, a naš je sindikat postigao sporazum s Vladom za daljnjih 2.2% tijekom narednih šest godina. Živi bili i to doživjeli!

Umirovljenik se i opet javio i lijepo je čitati razmišljanja višedesetljetnog ruđerovca.

Tu su i naše uobičajene rubrike kadrovskih promjena. Želim vam ugodno čitanje.

Glavni urednik

Mislav Jurin

unosna gena p53 i p21WAF1/CIP1 u kombinaciji sa cisplatinom i metotreksatom na rast i preživljenje staničnih linija tumora glave i vrata u uvjetima in vitro, voditeljica M. Kralj, obrana 22. 11. 2006.
Zrinka Dragun: Određivanje biološki raspoložive koncentracije metala u škrgama klena (*Leuciscus cephalus* L.) i u vodi, voditeljica B. Raspor, obrana 24. 11. 2006.

Siniša Ivanković: Protutumorski učinci lentogenih sojeva virusa newcastleske bolesti uz primjenu mangana, deksametazona i indometacina, voditelj M. Jurin, obrana 30. 11. 2006.

Magistarski radovi izrađeni u Institutu i obranjeni tijekom studenog 2006. godine.

Irena Vardić: Virusne bolesti riba iz porodice Salmonidae u Hrvatskoj, voditelj E. Teskeredžić, obrana 30. 11. 2006.

Diplomski radovi izrađeni u Institutu i obranjeni tijekom studenog 2006. godine.

Ivana Mijić: Priprava i funkcionalna analiza ljudskih S-Adenozilhomocistein-hidrolaza (SAHH), izoforme SAHH-2 i SAHH-3", voditelj O. Vugrek, obrana: 02. 11. 2006
Barbara Čupić: Regulacija ekspresije neutralne endopeptidaze (NEP; EC 3.4.24.11; CD10) deksametazonom u staničnoj liniji nezrelih limfocita NALM-6, voditeljica J. Gabrilovac, obrana 10. 11. 2006.
NASTAVAK NA STRANI 6.

Zaslužni znanstvenik Instituta «Ruđer Bošković» Akademik Leo Klasinc

3

PIŠE
Ante Graovac

Prof. Leo Klasinc rodio se 1937. god. u Zagrebu gdje se školovao i doktorirao pod voditeljstvom Prof. Smiljka Ašpergera. Na Institutu «R. Bošković» brzo napreduje kroz sva zvanja da bi 1977. god. bio izabran u zvanje znanstvenog savjetnika.

Najistaknutija osobina koja krasi Lea, kako ga svi oslovljavaju, je njegova silna radoznalost. Ona ga je vodila u razna područja kemije i u svakom od njih je ostavio trag vidljiv u svjetskoj znanosti.

Prve radove iz spektroskopije masa Leo je objavio 1964. god. i od tada se trajno bavi ovom temom. Pred šesnaest godina je na Institutu instalirao Fourier-transform spektrometar masa koji je u kombinaciji s laserskom desorpcijom i ionizacijom omogućio da se kod nas po prvi put studiraju teško hlapljive tvari i prirodni polimeri te vremenski prate kemijske reakcije iona i molekula u plinskoj fazi. Zanimljivo je da su ovim instrumentom rano detektirani multipli masa fullerena C60 što predstavlja jedan od prvih dokaza da fullereni mogu polimerizirati.

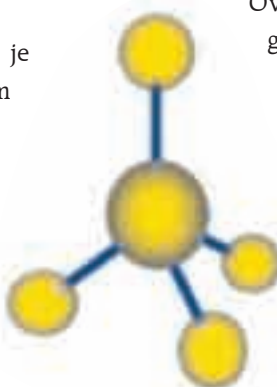
Drugo područje interesa Prof. Klasinca je fotoelektronska spektroskopija kojom se mjere ionizacijski potencijali molekula u plinskoj fazi i dobiva informacija o njihovoj elektronskoj strukturi. Naime, 1973. godine je Leo bio u stanju za Institut nabaviti nerutinski, prototipski spektrometar kakvim je raspolagalo tek par laboratorija u svijetu. Ovaj

instrument je mogučio da se u fotoelektronskim spektrima malih molekula vidi njihova fina vibracijska pa čak i rotacijska struktura, što je naišlo na velik odjek u svjetskoj znanosti. Sličnu pažnju izazvalo je proširenje mjerenja na molekule od biološkog interesa od prvih radova na aminokiselinama koji su pokazali da u plinskoj fazi one nemaju tzv. zwitterionsku strukturu kao u otopini, preko biogenih amina, analgetika i narkotika, steroida i drugih sve do sastavnih spojeva lignina (flavonida). Interpretacija mjerenih rezultata nije moguća bez širokog korištenja najraznovrsnijih kvantno-kemijskih proračuna.

Ovim dolazimo do još jednog područja u kojem je Leo ostavio svoj trag. Još kao student on odlazi u Karlsruhe u S.R. Njemačku gdje se kao jedan od prvih suradnika Prof. Dietricha Schulte-Frohlindea (suotkrivač solvatiranog elektrona, kasnije direktor MPI u Mulheimu) upoznaje s fotokemijom i spektroskopijom izrađuje svoj diplomski rad o mjerenju kvantnih iskorištenja s njim objavljuje svoj prvi znanstveni rad (Chem. Ber. 1961.). Nakon doktorata vraća se u grupu Schulte-Frohlindea, koja je, u međuvremenu, narasla do Instituta za radijacijsku kemiju, te od 1964. do 1967. godine prenosi znanje o kvantnoj kemiji i metodama molekularnih orbitala koje je stekao od Prof. Milana Randića u Zagrebu, a sam se upoznaje s programiranjem na tad najvećim elektroničkim računalima koja su osnovni alat modernih kvantnih, računarskih, ali i eksperimentalnih kemičara.

Ova će znanja dalje produbljivati te prenositi generacijama studenata kemije na zagrebačkom Prirodoslovno-matematičkom fakultetu gdje je uz «Matematičke metode u kemiji» držao više kolegija na dodiplomskom i poslijediplomskom studiju kemije.

Ovakvu širinu istraživačkih tema omogućilo je još jedno Leovo svojstvo. On je istraživač koji izuzetno mnogo čita (i to ne samo znanost) i spreman je nova

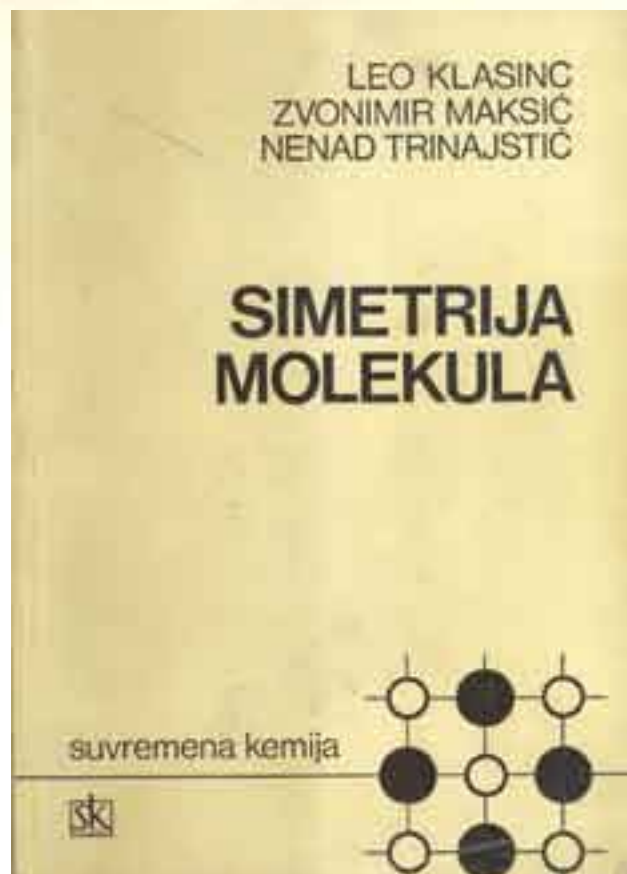

istraživača troposferskog ozona u projektu EUROTRAC, najvećeg evropskog istraživačkog projekta za studij atmosfere iz EUREKA programa.

Priznanje za visoka dostignuća je Leu ukazano izborom u Povjerenstvo za atmosfersku kemiju i Odjela za okoliš i kemiju IUPAC-a, a u zemlji dodjelom Republičke nagrade za znanost, Nagrade HAZU, Nagrade Grada Zagreba i drugih nagrada te izborom za člana HAZU. Prošle godine mu je dodijeljeno zvanje zaslužnog znanstvenika Instituta «R. Bošković» na kojem i dalje aktivno istražuje.

otkrića odmah diskutirati i prenositi drugima. (Živo se sjećam prvog susreta s njim kada nam je u Grupi za teorijsku kemiju zanimljivo prikazao prve rezultate Prof. Clementija o modeliranju kemijskih reakcija). Leo je također vrlo otvoren u komunikaciji pa nije čudo da je uspostavio niz međunarodnih kontakata i vodio niz bilateralnih projekata u S.R. Njemačkoj, Sloveniji i drugdje, a posljednjih dvadeset godina osobito s Louisiana State University u Baton Rougeu, SAD, gdje je 1985/86 bio na sabbaticalu i predavao fizikalnu biokemiju. Otada je tamo u suradnji s Prof. McGlynnom dalje proširio registar svojih istraživanja i ostvario vrijedne rezultate u optoelektronskoj i fotoakustičnoj spektroskopiji.

No, ono po čemu je posebno učinio vidljivim Laboratorij za kemijsku kinetiku i atmosfersku kemiju Zavoda za fizičku kemiju, koji je godinama vodio, su istraživanja atmosfere koja je Leo započeo 1975. god. mjerenjem koncentracije ozona u Zagrebu i na Medvednici što je zatim proširio i na praćenje karcinogenih policikličkih aromata i drugih atmosferskih zagađivala. Kasnije je sa suradnicima godinama prikupljao podatke o fotokemijskim oksidansima za velik dio Sredozemlja – od naše obale preko grčkih gradova i otoka do Kaira. Stoga ne čudi da je Prof. Klasinc godinama bio jedan od glavnih

Zaslužni znanstvenik Instituta «Ruđer Bošković» Akademik Nenad Trinajstić

5

PIŠE
Ante Graovac

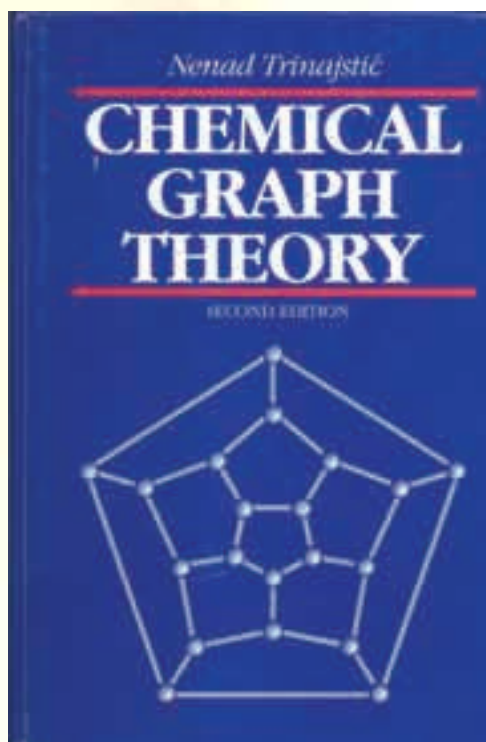

Nenad Trinajstić se rodio 1936. u Zagrebu gdje je završio osnovno i srednje školovanje te 1956. upisao Kemijsko-tehnološki fakultet, koji je završio 1960. Na zagrebačkom PMF-u je 1966. magistrirao i 1967. doktorirao iz kemije. Nakon kraćeg i doslovce burnoga, o čemu kruže anegdote među kolegama, bavljenja kemijskom sintezom pridružuje se Grupi za teorijsku kemiju (GTK) koju je na Institutu "Ruđer Bošković" oformio Profesor Milan Randić nakon doktoriranja u Engleskoj gdje je od 1964.-1966. specijalizirao i Trinajstić kod Profesora Johna N. Murrella FRS. Područje istraživanja GTK bila je kvantna kemija koja metode kvantne fizike primjenjuje na kemijske probleme pa po nekom nepisanom pravilu GTK čine kemičari i teorijski fizičari. Polet u Grupi je bio velik i diskusije su bile način rada, a bile su tako žive da su iz susjedne knjižnice stalno stizale molbe da se stišaju. Buku je pojačavalo štektnanje električnih mašina "Olivetti" na kojima su se još početkom 70-ih izvodili kvantno-kemijski računi.

Godine 1970. Trinajstić se vratio u GTK nakon specijalizacije na Teksaškom sveučilištu u Austinu kod Profesora Michela J.S. Dewara FRS i unatoč prenatrpanosti prostora bio u stanju koncentrirati se i dubiti u kamenu kakti crv zemaljski kako je znao govoriti. Američka pragmatičnost i otvorenost ga je definirala kao lidera pa razvija bogatu suradnju s domaćim i inozemnim znanstvenicima. Može se slobodno reći da su u sljedećim godinama kroz GTK prošla najsajjnija imena teorijske kemije. Trina, kako

ga svi zovu, nametnuo je duh športskoga takmičenja, a mlađim kolegama pristupao je riječima da mi je vaše znanje, koliko bih ja napravio, i tako ih pridobijao za suradnju. Desetke i desetke tako ohrabrenih i radovima opskrbljenih suradnika zatim je upućivao u svijet na daljnja usavršavanja.

Novi impuls Grupi 70-tih daje dolazak Ivana Gutmana na doktorat, pa se u GTK počinje intenzivno istraživati kako se svojstva, reaktivnost i biološka aktivnost molekula mogu predvidjeti na osnovu poznavanje povezanosti atoma u molekuli, točnije primjenom teorije grafova na kemiju. Nakon Zagrebačke škole crtanog filma, Zagreb se mogao pohvaliti, kako je to jednom prigodom rekao Profesor Ivan Butula, i svojom Školom crtane kemije. Rezultati su se nizali, pa je do danas Trinajstić objavio preko 700 znanstvenih i stručnih radova iz ove nove discipline - matematičke kemije - kao i iz područja kvantne i računalne kemije i primjena u farmaceutskoj i prehrambenoj kemiji te iz povijesti hrvatske kemije. Uz to je objavio 10 monografija i dvije pionirske knjige na hrvatskom u izdanju "Školske knjige". Prvu, o molekularnim orbitalama u kemiji, objavio je sam, a drugu, o simetriji u kemiji, zajedno s Profesorima

Zvonimirom B. Maksićem i Leo Klasincem. Izuzetni odjek u svijetu postigao je objavljivanjem knjige "Chemical Graph Theory" u dva toma u izdanju CRC s Floride, koja je postala klasik u području matematičke kemije (citirana preko 1500 puta) te je skraćena na jedan tom doživjela i svoje drugo izdanje.

Osim rada na Institutu, Trinajstić je predavao na zagrebačkom i riječkom sveučilištu te odgojio niz diplomanada, doktoranada i poslijedoktoranada. Bio je član uređivačkih odbora desetak međunarodnih znanstvenih časopisa, urednik triju časopisa: "Journal of Mathematical Chemistry", "Pridoslovlje", a naročito istakao se kao urednik časopisa "Croatica Chemica Acta". Za svoj rad je nagrađen nizom visokih domaćih i inozemnih nagrada, a 1992. izabran je za redovitog člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Prošle godine je izabran u počasno zvanje zaslužnog znanstvenika Instituta "Ruđer Bošković" na kojem i dalje predano radi i publicira. ■■■

Professor Sir Harold W. Kroto FRS, Nobelova nagrada za kemiju 1996. godine i akademik Nenad Trinajstić

NASTAVAK SA STRANE 2.

Došli u Institut tijekom prosinca 2006. godine:

Irena Andreić dipl. inž. grafičke tehnologije, Adriana Borčić dipl. inž. biologije, Josip Brajković dipl. inž. biologije, Svjetlana Cvjetan dipl. inž. agronomije, Marijan Griner, Dijana Jadreško dipl. inž. kemije, Jelena Repar dipl. inž. biologije, Davor Ristić dipl. inž. fizike, Mirela Rodić, Danijel Šešok,

Otišli iz Instituta tijekom prosinca 2006. godine:

Mr. sc. Sonja Beč, dr. sc. Milica Bjegović, Željko Hećimović, dr. sc. Dubravka Hršak, dr. sc. Krešimir Kvastek, Damir Peharec dipl. inž. informatike, dr. sc. Biserka Pokrić, dr. sc. Zlatica Raza, Dolores Smoljan, Franjo Špoljar.

Izbori u zvanja tijekom prosinca 2006. godine,

znanstveni suradnik: Dušica Ivanković
viši znanstveni suradnik: Tihomir Balog

Disertacije izrađene u Institutu i obranjene tijekom prosinca 2006. godine.

Stjepko Krehula: Sinteza i mikrostruktura

svojstva željezovih oksihidroksida i oksida, voditelj S. Musić, obrana, 13. 12. 2006.

Sandra Sobočanec: Učinak propolisa na oksidacijsko/antioksidacijski status CBA miša, voditeljica, T. Marotti, obrana 5. 12. 2006.

Magistarski radovi izrađeni u Institutu i obranjeni tijekom prosinca 2006. godine.

Igor Tomazic: Daljinsko mjerenje površinske temperature Jadranskog mora i njegova verifikacija, voditelj M. Kuzmić, obrana 05. 12. 2006.

Diplomski radovi izrađeni u Institutu i obranjeni tijekom prosinca 2006. godine.

Lana Gorenec: Polimorfizam monoaminoooksidaze tipa B u zdravih muškaraca i žena, voditeljica N. Pivac, obrana 13. 12. 2006.

Igor Kovačević: Opioidni receptori na stanicama hematopoetskog podrijetla, voditeljica J. Gabrilovac, obrana 20. 12. 2006.

Ivana Poparić: Polimorfizam gena NOD2/CARD15 u stanovništvu Hrvatske, voditeljica S. Kapitanović, obrana 6. 12. 2006.

Antonija Trontel: Sinteza N-glukodipeptida aminokiselinske sekvencije L-Trp-L-Phe, voditeljice J. Vorkapić-Furač i L. Varga-Defterdarović, obrana, 1. 12. 2006.

PIŠU

Ines Krajcar-Bronić i Saveta Miljanić

Na svečanoj sjednici Austrijskog društva za zaštitu od zračenja (ÖVS) održanoj 6.12.2006. u Beču povodom 40. godišnjice osnivanja društva, Upravni odbor ove organizacije dodijelio je 'Ruđerovki' dr. Márii Ranogajec-Komor nagradu "Počasna igla" za dugogodišnji doprinos međunarodnoj zajednici za zaštitu od zračenja. Nagrada nazvana "Počasna igla" ("Honorary Needle") prvi puta je dodijeljena upravo 2006. godine, a dodjeljivat će se svake druge godine. Nagrada je ustanovljena kako bi ÖVS osobama iz prijateljskih društava za zaštitu od zračenja odalo priznanje za posebne zasluge i/ili dugogodišnji doprinos suradnji s tim društvom, kao i za posebne inicijative za usuglašavanje aktivnosti vlastitih društava za zaštitu od zračenja i ÖVS. Prvi dobitnici, uz dr. Ranogajec-Komor, su i sljedeći zaslužni članovi međunarodne zajednice zaštite od zračenja: Rupprecht Maushart (Njemačka), Renate Czarwinski (član IRPA Executive Council, Njemačka), Klaus Henrichs (Njemačka), Denisa Nikodémová (Slovačka), te Celso Osimani (Italija). U obrazloženju nagrade dr. Ranogajec-Komor posebno je istaknuta česta suradnja Hrvatskog društva za zaštitu od zračenja (HDZZ) i ÖVS na organizaciji simpozija o zaštiti od zračenja u Srednjoj Europi, stručna suradnja i značajan doprinos razvoju zaštite od zračenja u posljednjih 40 godina.

Dr. Mária Ranogajec-Komor znanstvenica je Zavoda za kemiju materijala Instituta 'Ruđer Bošković'. Diplomirala je, magistrirala i doktorirala iz područja

kemije na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta "Eötvös Loránd" u Budimpešti, a od 1976. godine zaposlena je na Institutu "Ruđer Bošković".

Dr. Mária Ranogajec-Komor članica je Hrvatskog društva za zaštitu od zračenja (HDZZ) od njegovog osnutka. HDZZ je osnovano 1979. godine u Zagrebu, a djelovalo je o okviru tadašnjeg Jugoslavenskog društva za zaštitu od zračenja (osnovano 1963. godine). Kao samostalna udruga u samostalnoj Hrvatskoj HDZZ djeluje od 1991. godine, a od 1992. godine je punopravni član Međunarodnog društva za zaštitu od zračenja – IRPA (International Radiation Protection Association). Predsjednica je HDZZ-a u dva mandata, od 1997. godine. Od kada je preuzela predsjedništvo, članstvo HDZZ-a je u stalnom porastu, i danas ima 166 članova od čega je čak 47 djelatnika (i umirovljenika) našeg Instituta. dr. Ranogajec-Komor je stalni aktivni član Društva, što se između ostalog vidi i po stalnom sudjelovanju u znanstvenim ili organizacijskim odborima redovitih simpozija HDZZ-a s međunarodnim sudjelovanjem, od Prvog simpozija održanog 1992. u Zagrebu, do Šestog održanog 2005. u Stubičkim Toplicama, odnosno Sedmog simpozija planiranog za 2007. godinu. Posebno je uspješan bio Regional Congress of IRPA, održan 2001. godine u Dubrovniku s preko 200 sudionika iz 28 zemalja s 4 kontinenta (o tome smo pisali na stranicama "Ruđera", br. 6 iz 2001.). Nakon tog regionalnog kongresa izdan je 2002. godine zbornik radova na CD ROM u sa 178 radova.

Osim u organizaciji nacionalnih simpozija, dr. Ranogajec-Komor aktivno je sudjelovala i u organizaciji međunarodnih kongresa IRPA – regionalnih u Obergurglu, Austrija (1993.), Pragu, Češka (1997.), Budimpešti, Mađarska (1999.) te Prvog i Drugog Europskog kongresa IRPA u Firenci (2002.) i Parizu (2006.). Organizirala je i animirala odlazak relativno velikog broja hrvatskih znanstvenika i stručnjaka, uglavnom članova HDZZ-a, na te kongrese kao i na svjetske kongrese IRPA (IRPA-9 Beč 1996, IRPA-10 Hiroshima 2000, IRPA-11 Madrid 2004).

Znanstveni rad u Mađarskoj prije dolaska u Zagreb obuhvaćao je područja primjene Mössbaurovog efekta na razna istraživanja kao npr. istraživanja hidrolize i struktura otopina željeza. U Zagrebu, u

Počasna igla Austrijskog društva za zaštitu od zračenja

Laboratoriju za radijacijsku kemiju i dozimetriju prva počinje istraživanja termoluminescentne (TL) dozimetrije – to su ujedno bila i prva takva istraživanja u Hrvatskoj. Rezultati koje je ostvarila sa svojim suradnicima su (osim objavljenih znanstvenih radova) i uvođenje TL dozimetrije kao rutinske metode osobne dozimetrije u više ustanova. Dr. Ranogajec-Komor

je posebno bila uspješna u organizaciji i vođenju međunarodnih projekata (ukupno 7). To su projekti u okviru suradnje JAZU i Mađarske akademije znanosti (1975.-1995.), projekt u sklopu znanstveno-tehnološke suradnje SR Njemačke i Jugoslavije (1986.-1991.), projekt u okviru hrvatsko-američke suradnje (1996.-1998.) te projekti između HAZU i Mađarske akademije znanosti (1997.-2006.). Kao suradnica sudjelovala je na još 6 međunarodnih projekata. Posebno treba istaći bilateralnu suradnju s Japanom. Višegodišnji kontakti dr. Ranogajec-Komor s japanskim znanstvenicima i stručnjacima rezultirali su (između ostalog) donacijom instrumenta proizvodnje Chiyoda Tecnol Corporation iz Tokya u vrijednosti od 42500 EUR. Ova oprema omogućava uvođenje nove dozimetrijske metode – radiofotoluminescentne dozimetrije u našu zemlju.

Od karakternih osobina istaknuli bismo vedrinu i entuzijazam koje širi oko sebe, sposobnost animiranje suradnika da daju najviše i najbolje od sebe, zbog čega je u svim akcijama koje potakne pravi "spiritus movens".

Zbog svega navedenog ne iznenađuje odluka Austrijskog društva za zaštitu od zračenja da upravo dr. Maria Ranogajec-Komor bude jedna od dobitnika prve "Počasne igle", na čemu joj najiskrenije čestitamo.

Dobitnici nagrade 2006. godine

Dr. sc. Sanja Kapitanović dobitnica Godišnje nagrade za znanost

PIŠE
Krešimir Pavelić

Dr.sc. Sanja Kapitanović, znanstvena savjetnica Zavoda za molekularnu medicinu Instituta "Ruđer Bošković" rođena je 18. srpnja 1965. godine u Šibeniku. Završila je Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu 1988. godine. Obavezni liječnički pripravnički staž obavila je u Zavodu za transfuzijsku medicinu Republike Hrvatske (1989. godine), a stručni državni ispit položila 13. prosinca 1989. godine u Zagrebu. Od studenog 1990. do svibnja 1993. godine zaposlena je kao doktor medicine u Djelatnosti za transfuziologiju i imunohematologiju Opće bolnice Šibenik. Od svibnja 1993. godine zaposlena je u Zavodu za molekularnu medicinu Instituta Ruđer Bošković. Magistrirala je i doktorirala pri Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1992. odnosno 1997. godine. Dr.sc. Sanja Kapitanović voditeljica je projekata pri ministarstvu Znanosti, obrazovanja i sporta RH: poticajni projekt "Genetička osnova tumora debelog crijeva" (1998-2000. godine) te znanstveni projekt "Molekularna genetika tumora gastrointestinalnog trakta" (2002-2006. godine).

Sanja Kapitanović jedna je od najistaknutijih hrvatskih stručnjaka mlađe generacije iz područja molekularne onkologije i svakako jedna od vodećih eksperata u području genetike tumora gastrointestinalnog sustava. Iz tog je područja objavila 40 znanstvenih radova indeksiranih u Current Contents. Ti su radovi do danas citirani u SCI 350 puta. Jedan od radova objavljen u najboljem gastroenterološkom časopisu Gastroenterology (1997; 112: 1103-1113) s

indeksom odjeka 13.44 citiran je do sada 110 puta i najznačajniji je rad predložnice. Niz radova objavila je u ponajboljim svjetskim časopisima: Gut 2005, s indeksom odjeka 6,601; dva rada u J Pathology 1995 te 2003, s indeksom odjeka 5,333; pet radova u J Mol Med 1999, 2000 te 2001, s indeksom odjeka 4,256; Mutation Res 2005, s indeksom odjeka 3,73; Eur J Cancer 1993, s indeksom odjeka 3,694; Mol Med 2001, s indeksom odjeka 3,576.

Znanstveni rad Sanje Kapitanović našao je svoju primjenu i u praksi. U svojem najcitiranijem radu pokazala je da je ekspresija proteina erbB-2 neovisan prognostički biljeg za rak debelog i završnog crijeva. Danas se Herceptin (protutijelo na erbB-2/HER-2) u svijetu uvodi u terapiju karcinoma kolona pozitivnih na erbB-2/HER-2 protein.

Nadalje, Sanja Kapitanović uvela je u Hrvatsku molekularnu dijagnostiku nasljednog karcinoma debelog crijeva, nasljedne adenomatozne polipoze i sindroma Lynch (metode analize nasljednih mutacija te «linkage» analize), farmakogenetike upalnih bolesti crijeva i gastrointestinalnih tumora te neurofibromatoze tip 1. Te se metode danas u Hrvatskoj koriste rutinski u prenatalnoj i presimptomatskoj molekularnoj dijagnostici. Sanja Kapitanović uvela je metodu analize SNP polimorfizama u genima važnim u prediktivnoj medicini i farmakogenetici korištenjem metode «real-time» PCR. Pozivana je kao predavač na brojnim znanstvenim skupovima, voditelj je znanstveno-istraživačkog projekta pri Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa. Također oko sebe okuplja mlade istraživače, piše poglavlja za udžbenike i predaje na poslijediplomskim/doktorskim studijima.

Zanimljivo je istaknuti da je svoje znanstvene rezultate ostvarila isključivo u našoj sredini te da je godine 1994. dobila prestižnu Nagradu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti za doprinos od osobitog i trajnog značenja za Republiku Hrvatsku u području biomedicinskih znanosti.

Jadranki Stojanovski dodijeljena «Kukuljevićeva povelja»

PIŠE
Marina Mayer

Na 35. skupštini Hrvatskog knjižničarskog društva, održanoj na Plitivicama od 27. do 29. rujna 2006. mr. sc. Jadranki Stojanovski dodijeljena je nagrada knjižničarske struke „Kukuljevićeva povelja“. Nagrada je nazvana imenom hrvatskog političara, književnika i povjesničara, bibliofila i bibliografa Ivana Kukuljevića Sakcinskog (1816. – 1889.). Dodjeljuje se od 1968. godine knjižničnim djelatnicima, članovima Hrvatskoga knjižničarskog društva, u znak priznanja za dugogodišnji rad i značajne rezultate na unapređenju knjižničarske djelatnosti.

Mr. sc. Jadranka Stojanovski rođena je u Zagrebu, gdje je završila osnovnu i srednju školu. Na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu – smjer Fizika 1979. g. stekla je zvanje diplomiranog inženjera fizike. Iste godine zaposlila se u Knjižnici Instituta „Ruđer Bošković“. Magistrirala je 1997. godine na Fakultetu organizacije i informatike Sveučilišta u Zagrebu, poslijediplomski studij Informacijskih znanosti, smjer Informacijski sustavi čime je stekla zvanje magistra informacijskih znanosti. Stručni ispit za diplomiranog knjižničara položila je 1998., a 2004. dodijeljeno joj je zvanje višeg knjižničara. Od 1996. godine voditeljica je Knjižnice Instituta „Ruđer Bošković“.

Spočetima primjene računala u Knjižnici IRB-a posvećuje se primjeni računala u raznim segmentima knjižničnog poslovanja. 1992. godine Knjižnica dobiva mrežni priključak i vezu na Internet, a iste godine zaslugom Jadranke Stojanovski uspostavljen je Gopher poslužilac putem kojeg je bilo omogućeno pretraživanje online kataloga desetak zagrebačkih knjižnica. Kada 1994. g. Knjižnica dobiva vlastiti server, Jadranka

Stojanovski izrađuje web stranice Knjižnice IRB-a, tada prve knjižnične stranice u Hrvatskoj (<http://knjiznica.irb.hr>). Web Knjižnice razvija se i danas i tijekom 2006. godine bilježio je prosječno 3000 posjeta dnevno.

Jadranka Stojanovski već godinama je voditeljica i suradnica na nizu projekata. 1994. godine u suradnji s Ministarstvom znanosti i tehnologije i Upravom za informatiku pokreće projekt Sustav znanstvenih informacija RH (<http://www.szi.hr>) – podsustav Prirodoslovlje, koji objedinjujući rad desetak knjižnica nastoji računalno opremiti i umrežiti knjižnice, modernizirati njihovo poslovanje, educirati knjižničare za rad s novim informacijskim tehnologijama te unaprijediti korisnički pristup informacijama i knjižničnim fondovima. Tijekom 2004. godine unutar Sustava znanstvenih informacija radila je na dva podprojekta: CMS sustav za „web malih knjižnica“ i ZIND – znanstvene informacije na dlanu. ZIND (<http://zind.szi.hr>) je projekt kojim se na jednome mjestu željelo okupiti kvalitetne i ocijenjene izvore informacija koji mogu zadovoljiti različite potrebe korisnika za provjerenim izvorima informacija. Kroz aktivni CMS knjižničarima je ponuđen krajnje jednostavan način održavanja web stranica knjižnice, pa tako danas u projektu (<http://knjiznice.szi.hr>) aktivno sudjeluje pedesetak knjižnica izrađujući i održavajući svoje web stranice.

1995. godine pokreće projekt Centar za online baze podataka (<http://www.online-baze.hr>) s osnovnim ciljem osiguravanja pristupa bazama podataka za cijelu akademsku i istraživačku zajednicu u Hrvatskoj. Danas u radu Centra sudjeluju Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Knjižnica Instituta „Ruđer Bošković” i Hrvatska akademska i istraživačka mreža CARNet. Korisnicima je kroz rad osiguran pristup za pedesetak baza podataka i zbirke elektroničkih časopisa.

U suradnji s kolegom Ivom Batistićem s Fizičkog Odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Jadranka Stojanovski započela je 1996. g. projekt Hrvatska znanstvena bibliografija – CROSBİ (<http://bib.irb.hr>). CROSBİ je na mreži od 1997. godine, a krajem 2006. objedinjavao je podatke o više od 140000 radova koje su objavili hrvatski znanstvenici. Projekt financira Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

2001. godine započela je rad na projektu Tko je tko u hrvatskoj znanosti (<http://tkojetko.irb.hr>), bazi podataka hrvatskih znanstvenika koja unaprijeđuje komunikaciju i suradnju među znanstvenicima i promovira hrvatsku znanost. Danas sadrži detaljne podatke o više od 1500 znanstvenika iz Hrvatske i hrvatske dijaspor.

Tijekom 2002. godine aktivno je sudjelovala u dva projekta CARNeta: CARNet za znanstvenike, koji se bavio popularizacijom mrežnih servisa unutar akademske i istraživačke zajednice i En Clair, koji se bavio popularizacijom znanosti. Bila je član radne skupine NISKA1 idejnog projekta (<http://www.niska.hr>), te član NO NISKA2 izvedbenog projekta. Sudjelovala je i u više inozemnih projekata, npr. Kooperation zwischen deutschen wissenschaftlichen Bibliotheken und wissenschaftlichen Bibliotheken in Mittel- und Osteuropa.

Aktivna je u radu Hrvatskog knjižničarskog društva i vodi Komisiju za obrazovanje i stalno stručno

usavršavanje. Član je Hrvatskog fizikalnog društva, Hrvatskog informacijskog i dokumentacijskog društva, Special Library Association, EURASLIC i American Society for Information Sciences and Technologies.

Od 1995. sudjeluje u izobrazbi korisnika i knjižničara, podučavajući pretraživanje web-a, baza podataka, prosudbu mrežnih izvora i dr. Tijekom 2004. godine aktivno je sudjelovala u CARNetovom Edupointu na redizajniranju CARNetovih tečajeva. Predavačica je za nekoliko tečajeva Centra za stalno stručno usavršavanje pri Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, u čijem je radu od početka aktivno sudjelovala. Od 2001. godine predaje na Odsjeku za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku.

Uključena je u organizaciju godišnjeg Seminara za knjižnice u sustavu znanosti i visoke naobrazbe od prvog seminara održanog 2000. godine. S kolegama iz Knjižnice IRB-a radila je na organizaciji 11th Biennial Conference of the European Association of Aquatic Sciences Libraries and Information Centres, održane u Splitu 2005. godine.

Dobitnica je nagrade American Society for Information Science and Technology za rad "Croatian Scientific Bibliography - a four years experience" (2001.) i Plakete Informatika 2000

Hrvatskog informatičkog zbora za rad na Sustavu znanstvenih informacija (2000.). Autorica je niza znanstvenih i stručnih radova objavljenih u hrvatskim i stranim časopisima.

Svojim dugogodišnjim stručnim radom i svesrdnim zalaganjem Jadranka Stojanovski dala je značajan doprinos razvoju knjižničarstva u Hrvatskoj. Dugogodišnjim uspješnim voditeljstvom isprofilirala je Knjižnicu našeg Instituta u vodeću prirodnoznanstvenu knjižnicu u Hrvatskoj. Visoku kvalitetu rada u struci postigla je znanjem i stručnošću, a poštovanje kolega i suradnika toplim i korektnim međuljudskim odnosima.

Kolegici Stojanovski srdačno čestitamo na zasluženom priznanju!

Sindikat znanosti komentira Što je to potpisano s Vladom RH i je li štrajk bio nepotreban i uzaludan?

PIŠE
Delko Barišić

Mnogi će se veoma brzo složiti s istinitošću tvrdnje kako je lako biti general poslije bitke. No, je li lako biti sindikalni general (obzirom na trenutnu popularnost generala u Hrvata, bilo kojeg od sindikalno vidljivije angažiranih pojedinaca često se percipira u najmanju ruku kao umirovljenog sindikalnog generala) nakon bitke (štrajka) u sustavu znanosti i visokog obrazovanja RH u studenom 2006. godine? Ja sam sve uvjereniji da nije lako. A zašto? Pa, neposredno nakon okončanja štrajka mogli su se čuti brojni različiti (i često oprečni!!) prigovori na račun rezultata (po nekima i prerano okončanog) štrajka. Neki od manjinskih sindikata, Preporod primjerice, organizirali su i potpisivanje peticije za otkazivanje sporazuma potpisanih s Vladom RH kojeg su, usput rečeno, proglasili čistom prijevarom. Nisu bili rijetki ni pojedinci koji su sasvim kategorično tvrdili da je ugovoreno povećanje plaća koje je Vlada RH ionako namjeravala dati. Najbrojniji su pak ukazivali na činjenicu kako su gotovo svi sindikati javnih službenika i namještenika potpisali iste takve (ili u najmanju ruku gotovo iste takve) sporazume s Vladom RH te je, u tom svjetlu promatrano, naš štrajk bio potpuno promašen i suvišan. Što pak reći o brojnim prigovorima koje bi se uglavnom moglo svesti na konstataciju «kako nam je štrajk dobro krenuo, pa je šteta što nismo nastavili još par dana jer, tko zna, možda smo još nešto mogli dobiti». Ukratko, prosudbe «sindikalnih generala» o proteklom štrajku i potpisanom sporazumu kreću se od negiranja potrebe samog štrajka do osude prevarantskog sporazuma s Vladom RH i ocjena o prerano prekinutom štrajku i propuštanju prilike da se dobije i nešto više. Što je u svemu tome istina? Gdje smo bili prije štrajka i što smo dobili? Uostalom, zašto se ne bi poigrali generala (konačno, za hrvatske uvjete imamo i više nego li zadovoljavajuće kvalifikacije) te sami zaključili i prosudili o tome jesu li se neki (i koji to) «sindikalni generali» pokazali kao loši generali čak i nakon bitke? Stoga najprije još jednom zajedno promotrimo neke od bitnih i mnogima više-manje poznatih činjenica, a zaključke potom donesite sami.

Kao prvo, moramo istaknuti činjenicu kako su protekli štrajk po prvi put koordinirano organizirala

i provodila (i to bez fige u džepu!!) tri sindikata: Sindikat hrvatskih učitelja, Nezavisni sindikat zaposlenih u srednjim školama Hrvatske i naš Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja Hrvatske. Suradnja s ostala dva sindikata odvijala se je godinama uz kontinuirano upoznavanje i senzibiliziranje javnosti s pogoršavanjem položaja prosvjete u društvu, a pripreme za štrajk bile su dugotrajne i veoma temeljite. Istini za volju, i to tek u trenutku kada je bilo više nego očito kako je do sada najveći štrajk u Hrvatskoj neizbježan, štrajku su se odlučili priključiti i manjinski sindikati iz prosvjete (među njima i prije spomenuti Preporod). Štoviše, još neki sindikati javnih službi (sindikati medicinskih sestara primjerice) su nas javno podržali i najavili, u slučaju dužeg štrajka, štrajkove podrške. Zajednički štrajk većinskih sindikata prosvjete nužno je podrazumijevao i postojanje barem jednog ili više zajedničkih ciljeva što su ih sindikati štrajkom nastojali ostvariti. Pa koji su to ciljevi što smo ih zajednički pokušali izboriti štrajkom? Kao temeljni cilj štrajka postavljeno je traženje da se sustavno riješi stabilna i na duži rok održiva cijena rada u prosvjeti. Traženo je da se u razumnom roku dostigne donja civilizacijska granica plaće visokokvalificiranog radnika početnika u prosvjeti – dakle plaće koja bi bila najmanje 10% iznad prosječne plaće u privredi odnosno približno 5% iznad prosječne plaće u državi. Sindikatima se pri tom rok od 3 do 5 godina činio sasvim razumnim. Uz ovaj temeljni cilj, ne bitno manje važno bilo je i natjerati Vladu da otpočne pregovore o granskim kolektivnim ugovorima čije je trajanje isteklo pred par godina, ali ih niti jedna strana nije do sada otkazala. Sindikati u štrajku imali su dakle gotovo jednodušnu podršku ostalih sindikata javnih službi, po prvi put jednodušnu podršku javnosti, javno izraženu podršku konkurentskih manjinskih sindikata (koja se nakon završetka štrajka pretvorila u potpisivanje peticije za otkazivanje postignutog sporazuma) i jasno, Vladu RH na «drugoj strani barikade» koja je velikodušno nudila povećanje plaća od 5% u 2007. godini. I više ništa.

Kao drugo, može se nekima ponuda Vlade RH o 5%-tnoj povišici za 2007. godinu činiti smiješnom, no tijekom pet proteklih godina (period 2002-2006)

ukupno povećanje plaće iznosilo je svega 7,3%. Za 2002. i 2003. godinu nam je «Račan udijelio» ukupno 0%, a sa njime smo za 2004. godinu ugovorili povišicu od 4,3% (uz napomenu kako smo protiv te vlade štrajkali samo 3 puta). Sanaderova vlada nam je za 2005. godinu udijelila solidnih 0%, a za 2006. okruglih 3%, te konačno za 2007. ponudila nevjerojatnih 5% povišice. Samo toliko o dobrohotnosti bilo koje Vlade RH koja nam, iz čista mira, dijeli povećanje plaća «šakom i kapom» (pa i onda kad ne baš uspješno samostalnim štrajkom pokušavamo nešto dobiti).

Kao treće, htjeli to mi priznati ili ne, svako povećanje plaća u javnim i državnim službama RH vezano uz povećanje osnovice zahvaća sve; od carinika i diplomata do učitelja u osnovnim školama i liječnika u bolnicama. Stoga je od iznimne važnosti istaknuti činjenicu kako su sindikati ostalih javnih službi (gdje uostalom spadamo i mi sami) potpisujući sporazum s Vladom RH o 6%-tnom povećanju plaća u 2007. godini pristali na to da Vlada RH s sindikatima prosvjete i obrazovanja sklopi sporazum koji će sadržavati uvođenje nekog posebnog «prosvjetnog dodatka». Valja također primjetiti da je Vlada RH u času kad je bilo očito da krećemo u štrajk svoju ponudu «podigla» s 5% na 6%. I ne samo to, Vlada je pristala na 6% povećanje osnovice tijekom svake od slijedećih 3 godine. To su, bez imalo rezervi, svi ostali sindikati javnih i državnih službenika objeručke odmah i prihvatili.

Konačno, a što smo to mi s Vladom RH potpisali Ku sporazumu o plaćama te ima li razlika između našeg sporazuma i ostalih sporazuma koje su potpisali drugi sindikati koji nisu bili u štrajku? Prvo, ugovorili smo 6% povećanje plaća u svakoj od slijedeće 3 godine kao i svi drugi sindikati javnih i državnih službi. I tu prestaje svaka sličnost jer su svi drugi sindikati u sporazumima s Vladom RH ugovorili samo to. Za razliku od njih, našim je sporazumom predviđeno i približno 2,2% povećanje plaće (na ime prosvjetnog dodatka) tijekom slijedećih šest godina, prvo povećanje od 2,0% slijedi 1. kolovoza 2007. godine, a zadnje povećanje od 2,3% nastupa 1. srpnja 2012. godine. Obzirom da se računa «postotak na postotak», ukupno povećanje plaća temeljem prosvjetnog dodatka na kraju će iznositi 13,7%. Pored toga, ugovorena je i vrijednost najniže

osnovice od koje se polazi u pregovorima o povećanju plaća u prosvjeti za 2010., 2011. i 2012. godinu. Tu najnižu osnovicu predstavlja rast BDP-a tijekom godine umanjen za jedan indeksni poen (primjerice, poraste li BDP u 2011. godini za 5,8%, mi krećemo u pregovore o povećanju plaće u 2012. godini od najmanje 4,8%). Uđemo li tijekom slijedećih nekoliko godina u EU i zahvati li se barem dio sive ekonomije (što bi jačanjem pravne države i primjenom europskih standarda bilo za očekivati) mnogi bi se mogli veoma ugodno iznenaditi stopom porasta BDP-a tijekom prvih par godina članstva u EU. Ono što je sasvim sigurno jest porast bruto plaća od ukupno 26,8% do polovice 2009. godine. Realno je očekivati kako će nakon toga plaće porasti još najmanje za toliko tijekom slijedeće tri godine.

Kako mi kažu naši pravnici, u slučaju da Vlada RH odustane od potpisanih sporazuma moglo bi se sudskim putem utužiti drugu stranu i, vjerojatno u razumnom roku, dobiti sporove. A kako se ova vlada provela u slučaju isplate božićnica za 2000. i 2001. godinu (pri čemu sama nije «nit luk jela nit luk mirisala») vjerojatno znate. O kvaliteti postignutog sporazuma i stavovima generala različitih sindikalnih vojski na kraju prosudite sami. I još jedna sasvim mala napomena. Pred par mjeseci uz naš je sindikat osnovan još jedan novi sindikat koji pokušava okupiti što više članova zaposlenih u sustavu visokog obrazovanja (za sada su instituti isključeni), no njegovi se generali da danas o našem štrajku i postignutom sporazumu još nisu oglasili.

...

OPIS NASLOVNICE:

Nagrade i uspjesi u godini

PIŠE
Vlado Vraneša

Nakon brojnih osvojenih medalja na raznim atletskim utrka, većinom na polumaratonima, šef laboratorija prof. dr. Jernej me potaknuo da nešto o tome napišem za «Ruđer». Ipak moglo bi se reći da je to dio istog resora, tj. pod Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa. Uostalom znanost se uplela i u sport i omogućila bolje rezultate u raznim sportskim disciplinama. Pitanje je da li je to uvijek dobro? Budući da se ne opterećujem vrhunskim sportskim dostignućima, već samo rekreativno - amaterskim, ne trebam razmišljati o tome.

Trčanjem sam počeo od malih nogu, a nekako ozbiljnije na kraju osnovne škole, za svoju dušu, bez nastupa na utrka, što je krenulo puno kasnije. Nekako sam najviše volio dužine od 5000 m i 10 000 m a malo pomalo sam znao potegnuti i 15 – 20 km, ali samo ponekad. Taj kontinuitet u treninzima sam zadržao do sada, tako da u sezoni pretrčim tjedno oko 30 – 40 km i još biciklom prijeđem od 100 – 120 km. Samo svakodnevni dolazak na Ruđer i povratak doma je minimalno 100 km tjedno.

Prvi javni nastup uslijedio je tek 1998. na Plitvicama gdje me povukao jedan prijatelj nakon što je primijetio na malom nogometu na livadi da ja kao najstariji trčim kao i mlađarija ako ne i više od njih. Objasnio sam mu odakle ta kondicija i da jer je meni trčanje zapravo glavno a samo ponekad malo nogometa je za zabavu i druženje. Na Plitvicama smo trčali stazu od 7 km, za građane, kroz prekrasnu prirodu, kroz šumu, uz jezero po lijepom vremenu i došao sam na cilj za nešto manje od 30 minuta. Tako je počelo, tada sam saznao gdje i kada se treba prijaviti za utrku. Tamo je bilo i obavijesti o drugim utrka, te sam broj utrka povećao na desetak godišnje. To nije mnogo jer praktički svaki tjedan ima negdje neka trka, uglavnom subotom i nedjeljom.

Iduće godine više nisam trčao na 7 km već na 16 km. Od tada sam nekoliko puta bio prvi u svojoj kategoriji.

od 50. – 59. godina. Godine 2006 sam pobjedio a uzto je bilo loše vrijeme – jaka kiša i temperatura ispod + 10 C, možda sam zato žurio da što prije završim trku.

Kao suprotnost tome na nekim utrka može biti i pošteno vruće, kao prošlogodišnja utrka u Jastrebarskom gdje je bila – vlažnost kao u prašumi a temperatura navodno +34 C, za umrijeti i bez trčanja. Međutim, tome mogu zahvaliti na zlatnoj medalji u kategoriji, jer je konkurencija odustala a mene nije uništila ni vrućina ni jaskanska brda koja počinju nakon 7 km ravne staze. Tko preživi te uzbrdice i nizbrdice, zadnjih 5 – 6 km, može sasvim dobro trčati, od ukupno 21 km polumaratona.

Brdovita je utrka i polumaraton "Mihanović" – od starta u Klanjcu preko Kumrovcu i nazad do Tuheljskih toplica. Nakon 10 km počinju usponi svih profila i dužina. Još bolja je brdska trka "Ivančica" – od centra Ivanca do vrha – 13 km uzbrdice od 7%. S druge strane i posve ravne staze polumaratona u Velikoj Gorici, Zagrebu, Varaždinu i Osijeku na kojima sam se našao više puta, ili ona u Topuskom koja ima samo jedan brijeg, ali je sasvim dostatno za loš rezultat, ako se ne rasporedi snaga kako treba.

Na utrka upoznate i ostale trkače naročito one koji su s vama i istoj dobnoj skupini, kategoriji. Naročito je nezgodno kada organizator utrke odredi kategorije po 10 godina, a ne po 5, pa su prednosti barem sa godinama oni od 51. ili 52. u odnosu na mojih 57. Tim draže su mi pobjede kada "stari konj" dođe na cilj malo prije tih "balavaca". To je bio slučaj sa dvije zadnje utrke "4 Zagrebačka trga" što organizira Policija gdje se na 5 km ipak trči drugačije nego na polumaratonu ili maratonu i gdje dobra raspodjela snage i dobar finiš donose pobjedu pred inače jačim trkačima na dulje staze.

Isto je bilo na utrci Podsused – Zagreb, 12,5 km dugoj stazi koja ide nasipom uz Savu do Bočarskog doma,

gdje sam zadnje dvije godine prvi u kategoriji. Ove 2006. čak sam 9 sekundi brži i ukupno 10-ti od 97 trkača. Konkurencija je u kategoriji 50 – 59. godina jaka, zapravo u to kategoriji je četvrtina od ukupnog broja trkača a pobjegao sam drugoplasiranome za skoro pola minute – 5 godina mlađem i jačem trkaču što se tiče duljih staza. Zapravo sam mislio da će on biti prvi a ja eventualno drugi. To je bila 100 – godišnjica najstarije utrke u Hrvatskoj (1906 – 2006) koju sada organizira moj klub "VETERAN", u kojeg sam se učlanio prije 7 godina.

Maraton sam prije par godina izbacio je za njega treba puno više kilometraže na treninzima, po nekoliko sati u komadu za što nemam vremena. Sa slabijom pripremom se može pretrčati nekih 35 km, a preostalih 7 km se tetura i hoda ako se i to može. Nakon 3 ona Zagrebačka maratona vidio sam da to nije moja staza iako sam sve prošao ispod 4 sata, najbolji je bio oko 3 sata i 36 minuta.

Pretprošle godine tajnik kluba me pozvao na državno prvenstvo u atletici za veterane što je povratak sa ceste na atletsku stazu. Kako je ostalo 2 tjedna do nastupa u Varaždinu nije bilo vremena za posebne pripreme ipak sam pokupio 2. zlatne medalje pretrčavši, za manje od sat vremena, dvije trke - 1500 m i potom, uz kratki odmor, 5 000 m. Prošle godine 2006. to je natjecanje bilo u Zadru i mogao sam nastupiti po pravilima HAS-a samo u jednoj disciplini od dvije, i

dogovorili smo se tako tako da je kolega osvojio zlato na 1 500 m a ja na 5 000 m i popravio rezultat iz Varaždina za skoro 1 minutu zahvaljujući specifičnim priprema.

Budući da je taj rezultat takav da se može istrčati i u «Europu», na poticaj klupskih kolega usmjerit ću malo treninge u tom pravcu jer još ima prostora za poboljšanje rezultata. To će ići na uštrb cestovnih utrka, jer asfalt baš nije najzdravija podloga za zglobove i brzinu, pa ću trčati samo na nekima koje su mi omiljene. Povoljnu dužinu ima npr. «Mali maraton» Sisak – Trebarjevo što je ravna staza uz obalu Save svega 15 km, što sam 2006 pretrčao za manje od 1 sata i bio prvi od svoje kategorije.

Koliko god trčao ipak mi je nejasno tko se to našalio i to svrstao u 'laku atletiku'. Vjerojatno taj nije probao pretrčati ni 1 km a kamoli više pa ne zna koliko je to «lako». Meni je osobno lakše pretrčati npr. 10 km nego napisati nešto o tome, ali se nadam da sam nekako uspio. Ima na «Ruđeru» dosta ljudi koji se bave nekim sportom, ali trčanje nije baš popularno, kao uostalom ni u Hrvatskoj, daleko je iza nogometa, rukometa, košarke, tenisa, vodenih i zimskih sportova, ali meni ipak znači puno za zdravlje i za ostala životna područja. Naučio sam ne podcjenjivati ni sebe ni druge, naučio sam podnositi dugotrajne napore pod raznim uvjetima a to sve koristi u životu. Uostalom i u znanosti je potrebna upornost, jer su to većinom «trke na dulje staze».

Malo podataka o mojim trkama. Pretrčah 3 maratona i oko 40 polumaratona. Osvojio sam 2 zlata, 2 srebra, 4 bronce. Na 25 kraćih trka (15 – 17 km), osvojio sam 7 zlata, 3 srebra. Sve zajedno to je preko 1200 km pretrčanih na utrkama a sa ostalom kilometražom bi utprilike već optrčao Zemlju oko ekvatora.

OPAŽANJA JEDNOG UMIROVLJENIKA

(4)

Nisam se žurio s pisanjem ovog nastavka obzirom na kašnjenje u izlaženju našeg lista. Naime neki komentari više nisu aktualni u času izlaska lista iz štampe jer ih nova događanja i/ili nove činjenice čine zastarjelim. A zašto se to kašnjenje dogodilo. I opet je kriva birokracija, bolje rečeno užasno sporo provođenje određenih zakonskih mjera i propisa, ovaj puta Zakona o javnoj nabavi. Kao što je to naveo i glavni urednik u jednom od svojih uvodnika, finansijska sredstva za tiskanje čak su i bila osigurana a i materijala ima ali je za realizaciju trebalo provesti natječaj za izvođača koji će naše glasilo tiskati. Cijeli je proces trajao oko pola godine što se nadovezalo na inače redovito kašnjenje. No do pisanja ovog priloga izašla su već tri dvobroja za 2006. godinu pa izgleda da polagano hvatamo korak.

Iako mislim da je bilo u redu da se preko natječaja izabere najbolja i najjeftinija tiskara ali i presporo, često nailazimo na probleme kod nabavke opreme i materijala posebno u nekim grupama proizvoda kao što je računalna oprema, komponente i potrošni materijal. Naime tu se tržište vrlo brzo mijenja i po svojstvima proizvoda i po cijeni a i kombinacije računalnih sistema su praktički neizmjerne. Jasno je da jedan ponuđač ne može to sve "pokriti" ali pošto je on jedini izabran na natječaju, dakle bez direktne konkurencije kasnije u realizaciji nabavke, a radi se o periodu od uglavnom godine dana, on se zapravo pretvara u monopolista. Morate kod njega nabaviti pojedinu robu makar je istovjetna roba u danom momentu kod drugog ponuđača i jeftinija. A taj drugi nije prošao na vašem natječaju. Možda je ponuđač s kojim ste vi vezani ugovorom sklopljenim nakon natječaja i povoljniji u prosjeku čitavog svog ponuđenog asortimana ali za onaj dio koji vi trebate je skuplji. I što sada? Treba ili odustati ili platiti više. To očito nije bio cilj koji je zakonodavac želio postići navedenim zakonom koji treba rezultirati uštedom kod nabavke roba. I to je u redu ali se zakonodavac nije nikako dao uvjeriti da za neke vrste roba koje su vrlo brzo mijenjaju i razvijaju uvede određene olakšice kod nabave i dozvoli konkurenciju. A nije da svojevremeno nismo pokušali s raznim prijedlozima! Zato smo tu gdje jesmo pa tko voli neka izvoli i plati monopol. Nažalost nismo mi vlada niti MUP da gradimo sportske dvorane i kupujemo Mercedese izravnom pogodbom!

Kao što je već poznato, u institutskoj javnosti i po sveučilišnim knjižnicama u Hrvatskoj pojavila se Monografija o zagrebačkom ciklotronu, a u pripremi je i priča o neutronsom generatoru, prvom hrvatskom nuklearnom akceleratoru. Možda sam nostalgican i staromodan ali malo me brine i čudi nezainteresiranost u Institutu za takove "povijesne" materijale. Jasno je da su svi zaokupljeni sadašnjicom ali bi ipak trebalo malo baciti pogled u prošlost najviše radi generacija koje dolaze. Treba reći da su takovi pisani materijali rijetki na Institutu i zato bi ih trebalo još više cijiniti i čak poticati da se o povijesti Instituta i njegovih značajnih

ostvarenja više piše. A i povijest Instituta na institutskoj internet stranici ne bi trebala završavati s dr. Boranićem kao v.d. ravnateljem.

Smjena vlasti je inače uobičajena stvar. No kad se to dešava između izbora i/ili promjene stranke na vlasti to je "vijest dana". A eto dogodilo se to i na Institutu u inače mirno vrijeme. Možda malo borba za vlast ali više kriva stajališta u nekim, ovaj put lokalnim stvarima završila su promjenom predsjednika i jednog člana Upravnog vijeća. Mislim da je to dobro jer je za korist Institutu a čini mi se da nije politički uvjetovano.

A eto prošao je Božić i ulazimo u 2007. godinu. A proslavilo se to nizom domjenaka, kao i obično. Bilo je zabavno i dobro posjećeno barem dok je bilo hrane. A toga je obično bilo i previše. Bio sam na nekoliko domjenaka na koje sam bio pozvan. Zavodi su se sjetili i svojih penzionera pa su ih pozvali. A na zajedničkom domjenku Zavoda za fiziku materijala, Zavoda za elektroniku te Centra CIR, u CIR-u su se sjetili sadašnjih a i bivših djelatnika Instituta, koji su im pomogli u njihovim aktivnostima, pa su im podijelili Božićna priznanja. Lijepo od CIR-a ali takvi su rijetki. Mislim da bi takav ili sličan način odavanja priznanja ljudima zaslužnim za rad i napredak pojedinih zavoda, bilo svojim bilo vanjskim suradnicima, djelovao vrlo stimulativno.

I možda još samo par riječi o jednom "mladom" tijelu Instituta, Vijeću asistenata. Iako takvo tijelo nije predviđeno Zakonom o znanstvenom radu nego je nastalo na inicijativu unutar Instituta pa je i definirano u Statutu Instituta, mislim da je pogodilo svrhu i namjeru. Na mlađima svijet ostaje pa im treba dati da dođu do riječi i prije prave "punoljetnosti" znanstvenika. Vijeće asistenata je predstavničko tijelo zaposlenika svih zavoda zaposlenih u suradničkim zvanjima i na suradničkim radnim mjestima (malo čudna formulacija u Zakonu koja čini pomutnju u odnosu na znanstvenička zvanja suradnika i višeg suradnika a zapravo se radi o asistentima i višim asistentima). Vijeće se u osnovi bavi pitanjima vezanim uz rad, napredovanje i status asistenata i izborom njihovih predstavnika u Znanstveno vijeće Instituta i područna znanstvena vijeća. No ono što nije jasno navedeno čak niti u Poslovniku o radu Vijeća asistenata, aktivnost je koja mi se jako dopala. Radi se o organiziranju stručnih i znanstvenih predavanja pa čak i radionica o temama koje su od interesa za mlade znanstvenike posebno u njihovom radu ali i u vezi s njihovim statusom i napredovanjima. Održano je već nekoliko takvih akcija koje su bile toliko posjećene da se tražila i karta više zbog ograničenog prostora predavaonica. A dobivena su i sponzorstva i finansijske pomoći za dosadašnja a i buduća događanja. Očito mladi imaju smisla i misle za sebe pa ih u tome treba što više podržati.

I previše za ovaj put. Do čitanja.